

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

ISBN 978-617-8430-05-4

© НУ «Одеська юридична академія, 2024
© Автори статей, 2024

<i>Кузнецова Людмила Валентинівна</i>	
ІСТОРИЗМ ЯК ПРИНЦИП ДОСЛІДЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА	455
<i>Мишак Дмитро Едуардович</i>	
УЧАСТЬ ЗАХИСНИКА НА ЗАВЕРШАЛЬНИХ ЕТАПАХ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ	458
<i>Прищедько Олександр Леонідович</i>	
ПОДАТКОВИЙ КОМПРОМІС ЯК ПІДСТАВА ЗАКРИТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	460
<i>Ренкас Анастасія Анатоліївна</i>	
СПЕЦИФІКА ВИЗНАЧЕННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО СТАТУСУ ПІДОЗРЮВАНОГО У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	461
<i>Філімонов Микита Володимирович</i>	
ДОПУСТИМІСТЬ ДОКАЗІВ, ОТРИМАНИХ ІЗ ВЕБ-САЙТІВ ТА ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ: ПРОБЛЕМИ ДОКТРИНИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ	463
<i>Якових Євген Володимирович</i>	
ДО ПИТАННЯ ПРО ПЕРЕДАЧУ ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ НА ВІДПОВІДАЛЬНЕ ЗБЕРІГАННЯ ВЛАСНИКУ Д КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	465

СЕКЦІЯ 11. КРИМІНОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

<i>Др'юмін Віктор Миколайович</i>	
ПОЛЕМОЛОГІЯ ТА ВІЙНА: КРИМІНОЛОГІЧНИЙ РАКУРС	468
<i>Мандриченко Жанна Василівна</i>	
ДО ПИТАННЯ ЩОДО УМОВ БУДІВЕЛЬНОЇ АМНІСТІЇ В УКРАЇНІ	471
<i>Melnychuk Tetiana Volodymyrivna</i>	
ORGANISED CRIME IN POST-WAR RECONSTRUCTION OF UKRAINE: MAPPING THE RISKS	473
<i>Федчун Наталія Олександрівна</i>	
ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ КРИМІНОЛОГІЧНОГО ВИВЧЕННЯ ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ БЕЗПЕКИ	475
<i>Цитряк Віктор Ярославович</i>	
КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПЕРШИХ ПЕНІТЕНЦІАРНИХ УСТАНОВ ТА СИСТЕМ	477
<i>Альбещенко Олексій Станіславович</i>	
СОЦІАЛЬНО-ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРИВАТНИХ ВІЙСЬКОВИХ КОМПАНІЙ	480

СЕКЦІЯ 12. КРИМІНАЛІСТИКА, СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА, ПСИХОЛОГІЯ ТА МЕДИЦИНА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СУДОЧИНСТВА

<i>Аркуша Лариса Ігорівна, Д'ячкова Марія Олегівна</i>	
РОЛЬ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УМОВАХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ	482
<i>Тіщенко Валерій Володимирович</i>	
ВОЄННА КРИМІНАЛІСТИКА: ПОНЯТТЯ, ПРИЗНАЧЕННЯ І ЗМІСТ	484
<i>Загородній Віктор Євстафійович, Чумак Сергій Прокопійович</i>	
ВИКОРИСТАННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВИХ ТА КРИМІНАЛІСТИЧНИХ МЕТОДІВ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ АБО ПРЕКУРСОРІВ	486
<i>Ващук Олеся Петрівна</i>	
ЩОДО МОБІЛЬНОГО ДОДАТКУ СЛІДЧОГО	489
<i>Подобний Олександр Олександрович</i>	
УТОЧНЕННЯ ТИПОЛОГІЇ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ	491
<i>Самойленко Олена Анатоліївна</i>	
ЩОДО ТАКТИКИ ОКРЕМИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ЯК СТРУКТУРНОГО ЕЛЕМЕНТУ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ МЕТОДИКИ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ	494
<i>Цехан Дмитро Миколайович</i>	
КРИМІНАЛЬНА КАР'ЄРА: ОКРЕМІ МОДЕЛІ ПОБУДОВИ	495
<i>Каркоцький Іван Олексійович</i>	
ОКРЕМІ ПИТАННЯ ДОПИТУ ЕКСПЕРТА ПІД ЧАС СУДОВОГО СЛІДСТВА	498
<i>Серафимов Олександр Миколайович</i>	
ЩОДО ДЕЯКИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗУМІННЯ ЗЛОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗОВАНИХ ЗЛОЧИННИХ УГРУПОВАНЬ, ЯКІ ДІЮТЬ НА ТЕРИТОРІЇ ВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ	500
<i>Белік Лариса Степанівна</i>	
ЩОДО КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ ПІД ЧАС ВИЯВЛЕННЯ ТА РОЗКРИТТЯ КОРУПЦІЙНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ	502

- здійснення пропаганди, використовуючи інфоповід події. На жаль одним із методів роботи ЗМІ з населенням – транслявання пропагандистської інформації, в тому числі щодо збройного конфлікту. Така риса характерна для тоталітарних чи авторитарних суспільств та зазвичай тягне тяжкі для нього наслідки. Відповідний метод часто є однією з умов або навіть причин збройного конфлікту, оскільки використовуючи окремі факти, з них створюються нереальні історії, які можуть сприяти початку або інтенсивному продовженню конфлікту.

Список використаних джерел

1. Про медіа : Закон України від 13.12.2022 р. № 2849-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text>

Ключові слова: протидія злочинності, засоби масової інформації, збройний конфлікт.

Keywords: crime prevention, mass media, armed conflict.

Тіщенко Валерій Володимирович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри криміналістики, детективної і оперативно-розшукової діяльності,
доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент Національної академії правових наук України*

ВОЄННА КРИМІНАЛІСТИКА: ПОНЯТТЯ, ПРИЗНАЧЕННЯ І ЗМІСТ

В умовах агресивної і загарбницької війни, яка ведеться РФ на території України, перед правоохоронними органами постають завдання з ефективного виявлення і розслідування злочинів проти національної безпеки, проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку. Разом з тим, традиційних криміналістичних рекомендацій, розрахованих на боротьбу зі злочинністю в умовах мирного життя суспільства, виявляється абсолютно недостатньо.

Загарбники вчиняють багаточисленні злочини проти мирного населення, знищують об'єкти критичної інфраструктури, культурно-історичні об'єкти, чинять злочини геноциду та екоциду, що є грубим порушенням норм міжнародного гуманітарного права. Такі злочини на основі Женевської конвенції (1949 р.) та Римського статуту Міжнародного кримінального суду (1998 р.) цілком слушно віднести до воєнних злочинів. За вітчизняним законодавством до них можна віднести планування, підготовку, розв'язування та ведення агресивної війни (ст. 437 КК України), порушення законів та звичаїв війни (ст. 438 КК), застосування зброї масового знищення (ст. 439 КК), розроблення, виробництво, придбання, зберігання, збут, транспортування зброї масового знищення (ст.440 КК), екоцид (ст.441 КК), геноцид (ст. 441 КК), найманство (ст.447 КК).

Розслідування воєнних злочинів здійснюється у край важких умовах: під ворожими обстрілами, на замінованих територіях, характеризується дефіцитом доказової інформації та обмеженими можливостями її закріплення і дослідження, специфічними формами її отримання та обробки, що викликає необхідність оперування так званими цифровими доказами, потребує проведення допиту численних потерпілих і свідків, які переміщуються по всій території України та за її межами.

В той же час, науковій розробці техніко-криміналістичних, тактичних і методико-технологічних рекомендацій приділяється недостатньо уваги, хоча й були зроблені перші кроки в цьому напрямі (О. М. Дуфенюк, І. І. Когутич, О. О. Кравчук, М. С. Бондаренко, В. Ю. Шепітько, В. М. Шевчук, М. В. Шепітько, А. Ф. Волобуєв та ін.). Апробація відповідних досліджень здійснювалась на науково-практичних конференціях і круглих столах в Одесі, Києві, Харкові, Львові [1].

Зроблені перші кроки у розробці й уніфікації підходів і методів розслідування воєнних злочинів. Так, Генеральним прокурором України 28 квітня 2023 року затверджені методичні рекомендації з розслідування таких злочинів: «Стандарти розслідування воєнних злочинів. Загальна частина», в якій дається кримінально-правова характеристика таких злочинів з урахуванням вітчизняного законодавства і норм гуманітарного міжнародного права, а також «Стандарти розслідування воєнних злочинів. Незаконне позбавлення волі і катування». Ці стандарти розроблені групою вчених-юристів і практичних працівників Офісу Генерального прокурора.

Наукова розробка системи техніко-криміналістичних, тактичних рекомендацій, судово-експертних технологій, криміналістичної методики розслідування воєнних злочинів повинна продовжуватись і вдосконалюватись з урахуванням досвіду слідчої і судової практики як українських, так і зарубіжних юристів.

Проте слід зауважити, що традиційних науково-криміналістичних пошуків тут недостатньо. Адже ті рекомендації, що даються в криміналістиці, розраховані на їх застосування у протидії злочинності в мирних умовах. Що стосується розслідування воєнних злочинів, то тут виникає гостра необхідність розроблення системи нових положень в криміналістичній техніці, криміналістичній тактиці, криміналістичній методиці розслідування, тобто доцільність формування окремого комплексного наукового напрямку – воєнної криміналістики [2].

Воєнну криміналістику можна визначити як спеціальну галузь криміналістики, в якій досліджуються особливості механізму вчинення воєнних злочинів та їх наслідки, а також розробляються криміналістичні програми та алгоритми застосування у типових слідчих ситуаціях техніко-криміналістичних, тактичних, технологічних і методичних засобів виявлення, розслідування і розкриття таких злочинів.

Гадаємо, що виділення воєнної криміналістики в спеціальну галузь дозволить сконцентрувати всі відповідні техніко-криміналістичні, логістичні, тактико-організаційні і методико-технологічні положення, що сприятиме швидкому і правильному вибору розроблених рекомендацій з виявлення, документування і повного розслідування воєнних злочинів.

За змістом воєнну криміналістику, на наш погляд, доцільно структурувати таким чином.

1. Теоретичні основи воєнної криміналістики: поняття, класифікація і криміналістична характеристика воєнних злочинів.

2. Техніко-криміналістичні засоби і методи дослідження військової зброї, боєприпасів та слідів їх застосування в польових та експертних умовах.

3. Інформаційно-технологічне забезпечення отримання та оцінки доказової інформації у розслідуванні воєнних злочинів, в тому числі із цифрових джерел.

4. Організаційно – тактичні засоби і прийоми підготовки і проведення окремих слідчих дій і тактичних операцій

5. Базова та окремі методики розслідування воєнних злочинів у формі криміналістичних програм, що включають типові слідчі ситуації, стратегічні і тактичні завдання, загальні і окремі версії та алгоритми їх вирішення і перевірки.

Така структура, на наш погляд, створює належне теоретичне підґрунтя і забезпечує системно-технологічний підхід до формування змісту воєнної криміналістики, дає змогу правильного визначити її предмет, напрями і методи дослідження, а також перспективні завдання з її подальшої розробки.

Список використаних джерел

1. Сучасні напрями, засоби та методи протидії злочинності в умовах воєнного стану : матеріали Міжнар. конф. (м. Одеса, 20 жовт. 2023 р.). Одеса : Юридика, 2023. 198 с.; Законодавчі аспекти протидії особливо небезпечним злочинам в Україні : матеріали Міжнар. наук.-практ. круглого столу, м. Київ, 14–15 берез. 2024 р. Київ : Алерта, 2024. 344 с.

2. Тіщенко В. В. До проблеми формування воєнної криміналістики. *Актуальні проблеми судової експертології, криміналістики та кримінального процесу*: матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф. Київ, 16 груд. 2022 р. Київ, 2022. С. 450–452; Тіщенко В. В. Теоретичні і практичні проблеми формування основ воєнної криміналістики. *Вісник НАПрН України*. 2023. Т. 30. № 3. С. 357–370.

Ключові слова: воєнна криміналістика, воєнні злочини, розслідування воєнних злочинів.

Keywords: military criminalistics, war crimes, investigation of war crimes.

Загородній Віктор Євстафійович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри криміналістики, детективної та оперативно-розшукової діяльності,
кандидат юридичних наук*

Чумак Сергій Прокопійович

*Національний університет «Одеська юридична академія», доцент кафедри криміналістики,
детективної та оперативно-розшукової діяльності,
кандидат юридичних наук*

ВИКОРИСТАННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВИХ ТА КРИМІНАЛІСТИЧНИХ МЕТОДІВ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ АБО ПРЕКУРСОРІВ

Злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів – це велике коло кримінальних правопорушень у виді контрабанди, виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання, збут та деякі інші дії в указаній сфері.

Кожен вид вказаного кримінального правопорушення в свою чергу поділяється на різновиди способів вчинення. З кожним роком злочинці використовують нові форми, прийоми і методи виготовлення, виробництва, розповсюдження наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.

Так, вирощування конопель здійснюється не тільки на земельних ділянках, а і у будь-якому житловому або іншому приміщенні. Використовуючи сучасні технології та агрохімію, навіть один злочинець самотійно спроможний займатися злочинною діяльністю в цій сфері. Три-чотири горщика для вирощування конопель у квартирі дають злочинцю достатньо прибутку для гарного життя. Але в окремих випадках, як свідчить практика, для вирощування конопель виділяють окремі кімнати і навіть цілі квартири, де відбувається конвеєр вирощування конопель.

Способи маскування наркотиків під час пересилання та перевезення має велике різноманіття. Так, у порту міста Чорноморськ, було виявлено наркотики приховані в середині ананасів, які надійшли з Латинської Америки. В порту м. Одеси наркотики були приховані у прокаті металу, іншим разом у плавильних печах, які надійшли із закордону. Вартість наркотиків у даних випадках складає сотні мільйонів доларів. Працівники митної і прикордонної служби виявили указані факти, але злочинці не були встановлені.

Наприклад, для зменшення об'єму макову соломку переробляють в екстрат, а коноплю спресовують. Таким чином, що вона має вигляд дошки ДСП.

Як спосіб збуту наркотиків широкого розповсюдження набули так звані «закладки». Жителі міст спостерігають як, в основному молодь, відкрито, не ховаючись, шукають у громад-